

Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба IV”
Београд 22-26. април 2006,
уредник М. С. Димитријевић
Публ. Астр. друш. “Руђер Бошковић” бр. 7, 2007, 495-497

ЕТНОАСТРОНОМСКА СЕЋАЊА У СЕЛУ НАДАНИЋИМА ОПШТИНА ГАЦКО

ПЕТАР В. ВУЦА

Виша Техничка школа, Зрењанин

Резиме. Приказани су етноастрономски подаци везани за село Наданићи у Херцеговини.

Сељаци у моме крају у непрекидном животу са природом, посматрали су је и усмено преносили током векова (као и народне песме) своја сазнања о појавама и променама, па су стекли велико искуство у рачунању времена и у метеоролошким предвиђањима да би се лакше прилагодили и остварили бољи живот.

Рачунање времена у току дана помоћу дужине сенке од Сунца, а преко ноћи по положају звијезда и певању петлова. Прво певање петлова је око три сата и тридесет минута, друго око четири сата и тридесет минута и четврто око пет сати, па кад се нешто догоди онда се каже у прве певце, друге или цик зоре.

У периоду од почетка забране чувања стоке по ливадама па све до завршетка пољских радова чобани мере своју сенку стопама уздуж и тако одређују да ли је време да се стока тера на воду или хладовину или на попас. Тада се одлуче јањци од оваца до увече. Гледајући у кући сунчаницу која улази кроз прозор или отворена врата домаћица зна да ли је време да се носи ручак косцима.

Рачунање времена ноћу одређује се према положају Влашића, Великог и Малог медведа, према звезди Даници, према Месецу и његовом облику и видној величини.

Годишња доба се одређују где Сунце излази и залази. Тачно према тачкама излажења и залажења (према познатом брду). На пример Сунце је изашло од Пиве, а зашло за Ивицу. За изашло Сунце рекло би се Сунце је грануло или огрејало је Сунце, а за залазак Сунца рекло би се Сунце је починуло, Сунце је зашло, пресјенило је Сунце. Према Сунцу би се и љепота упоређивала лијеп си или лијепа си као Сунце. Исказивање љубави некоме.

Кад му се каже сунце моје. Или се каже моје сунце жарко. Нејасно је када се каже Сунце је зашло за облак.

Прогнозирање какво ће бити време одређује се према природним појавама, понашању животиња и према сигналимa свога тела.

Прогнозирање времена према устаљеним природним појавама. Залазак Сунца у облак кажу бит ће кише. Када је небо црвено при заласку сунца зна се сјутра је лијеп дан, а ако је облачно сјутра је киша.

Сијевање од истока и севера кажу сушна је година. Ако је око Сунца полу светло бит ће промена времена. Када звезде трепере, а небо светло (рекло би се ведро ко дам) знак је суше. Јутарња магла у пољу знак је да ће бити кише.

Предсказивање времена према понашању животиња тачна је прогноза. Када зец бежи из планине кажу надати се времену ружном. Кад крупна стока бежи у шталу сигурно наилази ружно време. Кад жабе крекећу бит ће кише. Кад вроне (чавке) и ласте лете у јатима ниско бит ће кише. Кад је мачка близу пећи, врабци улећу у шталу (појату) ето ружног времена. Певање петла пре поноћи кажу промениће се време. Када су зиме јаке и реке залеле и када лисица пређе преко леда онда сигурно може и човек.

Временска прогноза према човечијим сигналимa је веома тачна. Када зебу ноге каже се биће снега, а кад сврбе уши биће кише. Кад сам био мали мој брат Слободан каже комшиници сврбе ме уши биће кише, она му каже ниси опрао. После пар минута иста се појава код ње појавила и прокоментарисала је бит ће кише. Кад боле кости сигурна је промена времена.

Слушао сам мог оца Вукоту како је рачунао време на памет а користећи црквене празнике. Година је почињала од Божића и рачунао је по седмицама и данима. Период од Божића до Ђурђевог дана има 17 недеља, а у преступној години 120 дана. Период се делио на три дела месојеђе, прекозимих и часни пост. Месојеђе и прекозимих имају заједно 10 недеља. Часни пост је стално 7 недеља. Васкрс је покретни празник.

Календар за 1968. годину

I полугодиште	недеља	дана
Од Божића до Нове године	1	7
Од Нове године до Св. Јована	1	7
Од Св. Јована до Св. Саве	1	7
Од Св. Саве до Св. Трипуна	2.5	17
Од Св. Трипуна до Белих поклада	2.5	19
Од Белих поклада до Васкрса	7 (пост)	48
Од Васкрса до Ђурђевог дана	2	15

ЕТНОАСТРОНОМСКА СЕЋАЊА У СЕЛУ НАДАНИЋИМА ОПШТИНА ГАЦКО

II полугодиште

Од Ђурђева до цара Константина	4	28
Од цара Константина до Видовдана	3	25
Од Видовдана до Петровдана	2	14
Од Петрова до Св. Илије	3	21
Од Св. Илије до Госпојина поста	2	12
Од Госпојина поста до Госпе	2	14
Од Велике госпе до Усјековања	2	14
Од Усјекованија до Мале госпе	1	10
Од Мале госпе до Михољдана	3	21
Од Михољдана до Томиндана	1	7
Од Томиндана до Петковице	1	8
Од Петковице до Митровдана	2	12
Од Митровдана до божићнег поста	3	20
Од божићнег поста до Божића	6 (пост)	40

Реч време користи се у значењу невреме. Када неко погине од грома каже се убило га време. За појам времена у трајању рекло би се доба. На пример које је доба ноћи. У које је доба дошао кући са сијела. Има турска реч вакат. Употребљава се вакат је да идемо кући или вакат је да се растајемо.

Литература

Милош Д. Слијепчевић, *Самобор село у горњој Херцеговини*, Сарајево 1969.

**ETHNOASTRONOMICAL MEMORIES IN VILLAGE NADANICE
DEPARTMENT GACKO**

Ethnoastronomical data concerned village Nadanice in Hercegovina are presented.